

... EN DOOR

OVER HOE TEGENSLAG JE GELUK NIET IN DE WEG HOEFT TE STAAN

ANTJE MONTEIRO

Op 15 januari 2019 belt Ralph van Hessen, mijn zakelijk mentor. ‘Ik organiseer een positiviteitsdag voor 82 secretaresses uit de top van het zakenleven,’ zegt hij, ‘voel je er iets voor om daar je levensverhaal te komen vertellen?’ Ik vind het een rare vraag. Wat heb ik nou te vertellen? Ralph dringt aan. ‘Je levensverhaal raakt, het inspireert en ik wil graag dat je het met deze vrouwen deelt.’

Ik stem toe en we spreken af om het in de vorm van een interview te doen. Nog geen twee maanden later zit ik op een podium, op een kruk, naast Ralph. Voor ons een zaal met 82 vrouwen. Hij stelt de vragen, ik geef de antwoorden. Het is makkelijk, ik hoefde niets voor te bereiden. Ik hoef niet goed na te denken, niet goed bij stem te zijn. Het enige wat ik vertel, is hoe ik mijn leven tot nog toe heb geleefd en dat gaat als vanzelf. Na afloop gebeurt er iets wonderlijks. Ik ben als artiest natuurlijk gewend om applaus te krijgen en om complimenten te ontvangen, maar dan wel voor een bepaalde prestatie. Nu heb ik voor mijn gevoel niets bijzonders gedaan, maar de ene na de andere secretaresse komt naar me toe. ‘Antje, wat een mooi verhaal!’ ‘Antje, mag ik je knuffelen?’ ‘Antje, je inspireert me...’

Ik ben *flabbergasted*. Ik kijk naar Ralph, die glunderend het tafereel gadeslaat. Ik krijg kippenvel. Wat is dit mooi. Later die dag bel ik hem. ‘Wat een ervaring, ongelooflijk, ik blijf er maar mee bezig...’ Hij begrijpt wat ik bedoel, hij had niet anders verwacht. ‘Schrijf je levensverhaal, je levenslessen en je levenswijsheden op en breng het uit,’ zegt hij. Het besluit is genomen. Ja, dat ga ik doen.

Velen van ons zijn op zoek naar geluk, naar een succesvol leven, naar innerlijke rust, kracht en inzicht. Ik heb veel wegen bewandeld, de succesvolle, de verdrietige, de angstige en de minder succesvolle. En ik heb de formules voor geluk gevonden. Deze deel ik graag met jou. Zodat ook jij kunt ervaren dat geluk dichterbij is dan je denkt.

Liefs,

VOOR ROMY, LAURA, LISA EN ISABEL
BLIJF ALSJEBLIEFT ALTIJD LACHEN
WANT JULLIE LACH IS DE KUS
OP MIJN ZIEL

Kleuterschool

1

WOONWAGENMEISJE

In 1969 gebeurde er veel. Neil Armstrong landde als eerste mens op de maan en sprak de legendarische woorden: *'That's one small step for a man, one giant leap for mankind'*. De Boeing 747 maakte op 9 februari zijn eerste vlucht, waarmee de luchtvaart voor miljoenen mensen betaalbaar werd. The Beatles traden voor het laatst op, buiten, op het dak van het Applegebouw in Londen. Lenny Kuhr zong voor Nederland *De Troubadour* op het Eurovisiesongfestival. En in het Academisch Ziekenhuis, op de Singel in Utrecht, werd ik om 8.30 uur na een snelle bevalling geboren. Mijn eerste herinnering is dat ik op schoot bij mijn moeder zit. Leunend tegen haar borst, duim in mijn mond en splend met het gouden medaillon dat ze om haar nek droeg. Veilig, warm en geliefd.

Ik ben de jongste uit een gezin van vier en heb twee broers en een zus. Ook hadden we honden. Jorin, de eerste buitenhond, was meer een soort vos en blafte in de hondenkennel zo hard naar mijn vader dat hij hem wel mee moest nemen. Eindeloos zat ik dit hondje te aaien, buiten bij de woonwagen. Mijn nichtje had een poedeltje, Dolly. Toen onze tweede buitenhond kwam, een hele grote witte met zwarte vlekken, mocht ik de naam

verzinnen. Ik noemde haar Dolly. Gezellig toch? Mijn broers vonden het maar belachelijk, zo'n grote hond met diezelfde naam, maar dat interesseerde me niet. En dan was er nog het binnenhondje Sasja, ook zo'n klein poedeltje. Al met al zijn mijn jeugdherinneringen doordrenkt van warmte en veiligheid. Maar ik was ook bang. Ik durfde nergens anders dan thuis te slapen en ik vreesde altijd dat mijn ouders dood zouden gaan. Gelukkig hebben dat soort angsten niet de overhand gekregen, noch in mijn jeugd, noch later. Niet dat ik nooit bang ben geweest, maar daarover later meer. Mijn oudste broer is vijf jaar ouder en ik speelde het meest met de jongste, wij schelen twee jaar. Mijn zus was vier jaar ouder en een rustig en serieus type. Ik daarentegen was dol op avontuur, een spring-in-'t-veld, een babbelkous. Mijn zus en ik speelden met de barbies en toen we ouder waren mocht ik met haar mee naar de stad. In mijn eentje mocht ik eigenlijk niets. Ik was mijn vaders prinsesje, hij was zeer beschermend.

Hij, Johannes (Hannes) Truggelaar, werd geboren in 1934. Hij was in goed gezelschap, het was ook het geboortjaar van Brigitte Bardot, Sophia Loren, Giorgio Armani en onze Nederlandse Willem Nijholt.

Hij was niet erg groot, maar wel sterk en voor niemand bang. Hij behoorde tot de zogeheten reizigers en we woonden dan ook in een woonwagen. Niet op een woonwagenkamp, maar aan de rand van Utrecht in een buitengebied met veel weilanden en een boomgaard om ons heen. Met daarnaast zijn goedlopende caravanbedrijf.

Mijn vader stond met zijn ouders met de wagen in De Bilt, hij kwam uit een goede, nette familie, die evenwel in armoede leefde. Iedere dag liep hij vanuit zijn wagen naar school in Utrecht, waar hij werd gepest, hij was tenslotte uitschot. Toen de oorlog uitbrak, werd dat nog erger. Opgejaagd door zowel de burgermaatschappij als de Duitsers was het een hele enge en zware tijd. Mijn vader heeft me wel eens meegenomen naar plekken waar hij als zevenjarige jongen bedelde. Bij de ene boerderij werd de hond op hem afgestuurd en bij de andere kreeg hij wat te eten mee. Ook liet hij een plek zien waar hij eens door Duitsers werd tegenhouden en samen met nog wat andere mensen getuige moest zijn van de liquidatie van zogenaamde verraders.

Een mooi verhaal is dat mijn grootmoeder in de oorlog een Engelse

piloot heeft gered. Ze stonden met de gezinswagen in een weiland in Benschop en op een dag stortte daar een vliegtuig neer. De piloot leefde nog en grote mama (wij noemen onze grootouders grote mama en grote papa) verstopte hem achter in de kleine woonwagen. Al snel kwamen de Duitsers hem zoeken en ze zei tegen haar kinderen, waaronder mijn vader, dat ze lekker veel lawaai mochten maken tijdens het spelen. De Duitsers doorzochten de weilanden, de nabijgelegen boerderij en de woonwagen, maar vonden niets. De piloot was gered. Hij beloofde grote mama en haar kinderen plechtig dat hij na de oorlog zou terugkeren en dan boven Benschop zou vliegen, in de lucht zou schieten en drie rondjes zou maken. Voor hen het teken dat hij het had overleefd. Via het verzet (in Benschop, dat later is opgerold door de Duitsers), is hij teruggegaan naar Engeland om vervolgens weer tegen de Duitsers te vechten. Ongeveer een jaar daarna gebeurde het. Grote mama, grote papa, mijn vader en zijn broers en zussen hoorden een vliegtuig schieten, ze renden naar buiten en zagen het drie rondjes maken. Dat was 'm! Grote mama is voor haar daad onderscheiden en ze heeft nog jaren met de piloot brieven geschreven. Hij schilderde een portret van haar en stuurde het op.

Het heeft altijd bij haar aan de muur gehangen. Heel vaak vertelde ze vol trots het verhaal en ze liet altijd weer de onderscheiding zien.

Na de oorlog werd de familie van mijn vader steeds welvarender. Er was ruimte voor opbouw en handel. Vooral dat laatste is iets waar reizigers goed in zijn. Gelukkig kwamen mijn ouders niet op een kamp, maar kreeg mijn vader na de geboorte van hun eerste kind in Utrecht een eigen plek toegewezen. Met een stukje grond om zijn caravanbedrijf op te bouwen. Ondanks het feit dat hij niet kon lezen en schrijven (hij schreef alles fonetisch en dus werd school sgool), heeft hij altijd goed zijn geld kunnen verdienen. Overigens denk ik nu dat dit stukje grond geen toeval of geluk is geweest, maar dat mijn vader dat heeft afgedwongen bij de gemeente. Hij was slim en had bravoure. Zo was hij de eerste die naar Engeland reisde om caravans in te kopen en te verkopen in Nederland. Als je wereld klein is, dan is het best spannend om die stap te zetten, maar hij deed het.

Mijn moeder, Johanna Dost, is in 1942 in een huis in Eindhoven geboren. In dat jaar kwam de Holocaust in Nederland echt op gang. Alle Nederlandse Joden moesten een

Jodenster dragen. Anne Frank kreeg voor haar dertiende verjaardag een dagboek. Mijn moeder was de jongste dochter van een Philipsman in een gezin van drie. Ondanks de oorlog hadden ze het goed. Mijn moeder groeide op tot een hele knappe vrouw met een goed figuur en hele lange armen en benen. Ze had een heerlijke en zorgeloze jeugd, totdat zij verliefd werd op een Amerikaanse soldaat, Charles. Ze verloofden zich en kort daarna kwam hij om bij een auto-ongeluk. Mijn moeder heeft er nooit veel over gesproken met ons. Pas veel later, toen ze ziek werd, zei ze af en toe dat het haar laatste wens was om zijn graf te bezoeken in Amerika. Helaas is dat er nooit van gekomen. Wat een verdriet moet dat zijn geweest, op zo'n jonge leeftijd. Het eerste in een lange reeks, helaas.

Mijn vader leerde ze kennen op een dansavond in Eindhoven. 'Ik viel op zijn mooie felle blauwe ogen, zijn prachtige krullen en op zijn vrolijke karakter,' vertelde ze later. Haar ouders ontvingen hem met open armen. Ze waren voor hun tijd al ruimdenkend en maakten geen bezwaar tegen een huwelijk met een woonwagenvbewoner, bovendien was hij zeer charmant. Ze waren blij dat mijn moeder weer geluk had gevonden.

Een reiziger is iemand die in een woonwagen woont. Rond 1800 kregen ambachtslieden (messenslijpers, stoelenmatters), die nog in huizen woonden, steeds minder werk. Zij besloten van dorp naar dorp te gaan reizen om hun geld te verdienen. Als woonvorm kozen ze in eerste instantie een houten huifkar. Later werd dat de woonwagen. Omdat ze geen vaste woonplaats hadden, leefden ze als gemeenschap buiten de maatschappij. Ze ontwikkelden een eigen taal en gewoontes die pasten bij hun reizende leven.

Woonwagenbewoners werden vaak uitgescholden en als uitschot gezien. Want ja, alles wat vreemd is, is eng. Ook reisden ze steeds meer met zigeuners, groepen die waarschijnlijk rond 1500 vanuit India zijn gevlucht. Een deel kwam via de Balkan (deze noemen wij Roma) en een andere groep is via Spanje en Frankrijk naar Europa gekomen (deze noemen wij Sinti). Ze kwamen elkaar steeds vaker tegen en in sommige gevallen trokken ze samen op. Er was overigens ook tussen deze groepen vaak rivaliteit.

De Nederlandse regering besloot in 1964 dat alle reizigers een vaste plek moesten hebben zodat ze comfortabeler konden leven. Er werden woonwagenkampen gebouwd (de naam alleen al: kamp) met hoge muren eromheen. Er kwamen schuren met douches, een school en een dokterspost. Dat alles had tot gevolg dat de bewoners bijna niet meer buiten de muren kwamen. In plaats van integratie is de verwijdering van de rest van de maatschappij toen echt begonnen. In 1999 begon Nederland met het 'Uitstervingsbeleid'. De naam zegt het al, dit is erop gericht woonwagenbewoners en hun kampen langzaam te laten verdwijnen. Standplaatsen worden niet opnieuw verhuurd want de huurovereenkomst wordt eenvoudigweg opgezegd. Net zo lang tot er geen woonwagenkamp meer over is.

Gelukkig heeft het Europees Hof van de Rechten van de Mens (EHRM) in 2019 geoordeeld dat de grondrechten, in het bijzonder artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) dat onder andere strekt tot eerbiediging van het familie- en gezinsleven en de woning, en artikel 14 EVRM waarin het verbod op discriminatie is vastgelegd, voor de overheid de verplichting meebrengen om de cultuur van woonwagenbewoners te beschermen en het woonwagenleven te faciliteren.